

UKM 07/16 Nåde og rettferdiggjørelse

Vedtaket

Innledning

Rettferdighet, nåde og frelse er sentrale begreper i luthersk teologi. For en kirke som ønsker å følge i Luthers fotspor, og vil bidra til en bedre verden, er det viktig å arbeide videre med hvordan disse begrepene kan være relevante også i dag.

UKM fikk derfor som utfordring å reflektere rundt disse begrepenes relevans i dag med utgangspunkt i en assosiasjonslek med ord. Delegatene ble gitt fem sentrale ord i luthersk tradisjon: *Nåde, rettferdiggjørelse, frelse, tro og gode gjerninger*. De fikk i oppgave å koble disse ordene opp mot et dagsaktuelt tema eller en utfordring, som for eksempel *menneskehandel, identitet, klimakrise, fellesskap og selvrealisering* (i alt 25 ord). Refleksjonene og utfordringene som dukket opp, hvis man for eksempel satte sammen *rettferdiggjørelse* med *klimakrise*, ble så tatt med i komitéarbeid. Komiteen har dermed hatt et bredt utvalg av tema og refleksjoner som den har systematisert og bearbeidet inn i dette dokumentet. Fordi mange ungdommer med ulike og til dels motsetningsfylte erfaringer har uttalt seg, har vi også latt den ferdige teksten gjenspeile kontrasterende oppfatninger.

UKM ønsker å løfte frem disse refleksjonene spesielt for Kirkemøtet i Dnk, og for Dnks delegasjon til generalforsamlingen i Det lutherske verdensforbund i 2017. Dette er for å synliggjøre hvordan vi tenker at disse lutherske begrepene er aktuelle i dag, samt gi konkrete oppfordringer og oppmuntre til videre samtale om disse begrepene.

Tro og identitet

Mange innspill fra UKM handlet om identitet. Troen på Jesus er viktig for identiteten vår, den gir mening og trygghet. Derfor har det ikke nødvendigvis så mye å si hva andre mener. Det oppleves likevel ikke alltid slik. Det knytter seg utfordringer til hva andre mener og sier. Det kan for eksempel være tøft å være kristen i møte med fordommer og mobbing, og det kan skape utrygghet. En annen utfordring kan være opplevelsen av å ha flere identiteter, eller å ha flere sider ved sin egen identitet. Å være ung og kristen kan føre til at en lever et dobbeltliv, ett liv innenfor og ett liv utenfor kirken. Det kan være en overlevelsesstrategi, og det kan gi en følelse av å ha flere ulike identiteter. Samtidig som det er naturlig å oppføre seg og snakke på forskjellig måte i ulike sammenhenger, og med ulike mennesker, er det viktig å være trygg på sin egen identitet, på seg selv og sin kristne tilhørighet, både innenfor og utenfor kirken.

Det er ikke enkelt å tro og ha en kristen identitet i alle sammenhenger. Selv om de aller fleste viser respekt for andres tro og prøver å forstå, finnes også de som vil motbevise troen, og kanskje gjør det på en svært høylytt måte. Da er det viktig å spørre seg om en kan leve med denne identiteten til vanlig og være åpen om hvem en er. Det er ikke slik at vi består av forskjellige deler som vi kan ta fra hverandre, men hvis vi er trygge i troen er vi også tryggere i møte med de mange stemmene i samfunnet.

Hvordan blir en trygg i troen, slik Jesus snakker om, i møte med samfunnets mange budskap, meninger og krav? Å høre forskjellige budskap på forskjellige steder kan gjøre oss utrygge på egen identitet. Da er det godt å høre budskapet om nåden i Jesus Kristus. Men hvis kirken hvisker deg forsiktig i øret at Gud elsker deg og at du er god nok som du er, kan et kor av stemmer skrike noe annet i øret ditt når du kommer ut. Hvordan takler vi det? Skal vi ta igjen og rope høyere? Skal vi be den som hvisker om å heve stemmen? Skal vi sette munnbind på den som skriker? Dette handler ikke bare om hvem som skriker høyest, men om at vi opplever så mange krav og så mye press om perfektet fra så mange kanter, at Jesu budskap om nåde og frelse havner i skyggen. En av kirkens viktigste oppgaver er å si høyt og tydelig og gjenta at vi er elsket av Gud som vi er.

Troen i seg selv kan være en ressurs for trygghet. Men å ha en trygg identitet er ikke like enkelt dersom en føler seg alene, enten det er i eller utenfor kirken. En må oppleve å bli møtt med åpenhet og toleranse begge steder. Kirken har et ansvar for hvilke formelle og uformelle krav den stiller, og hva den forkynner om Gud. Kan jeg komme med hele meg selv til kirken, eller er det deler av meg selv jeg ønsker å skjule for Gud? Hvis vi ikke kan komme som vi er, har kirken en utfordring.

Det å ha fellesskap med andre som har samme tro kan skape trygghet og oppleves godt. Kirken kan være et slikt fellesskap, hvor vi snakker sammen på tvers av generasjoner. Da må eldre voksne være tydelige og kunne lytte til unge mennesker, slik at det ikke oppstår usikkerhet. Samtidig kan en oppleve seg som ensom hvis en er ung alene, vi har også behov for fellesskap med andre unge.

Identiteten vår dannes ikke i et vakuum, og vi er ikke likedan hele livet, vi utvikler oss. Identiteten vår blir på mange måter til når vi møter andre. Sånn er det både med vår identitet som personer og som kristne. Fordi det kan være vanskelig å snakke om tro får ikke den kristne identiteten alltid rom til å vokse. Derfor må vi slippe troen ut av det rent private rom og snakke om den i kirken, i et fellesskap, for også trosidentiteten vår dannes i møte med andre. Sang og bønn i fellesskap kan være viktig for å oppleve trygghet i troen.

Ensomhet og fellesskap

Ensomhet er noe mange kjenner på. "Ensomhet er at ingen kjenner meg" kan være en god beskrivelse på en negativ opplevelse av å ikke høre til. Vi lever på mange arenaer, men på de forskjellige arenaene vet ikke folk nødvendigvis hva vi gjør andre steder, eller hvordan vi har det. Hva kan kirken gjøre med det? Å komme til kirken og oppleve interesse for hvordan vi har det er viktig. Kirken må se hele mennesket. Kanskje er det vår hovedoppgave, å skape tilhørighet. Å gjøre en god gjerning kan være noe så enkelt som det å være tilstede for andre og rekke ut en hånd til noen som ikke føler seg inkludert. En kan føle seg ensom som menneske, og ensom i troen. Noen ganger kan en føle seg mer ensom jo flere mennesker som er tilstede. Fellesskap trenger ikke å være mange personer i samme rom, men at en føler seg knyttet til en gruppe, at en føler tilhørighet. Én ting er det fysiske fellesskapet, men det som bidrar mest til følelsen av å være en del av fellesskapet er at den enkelte blir sett og kan være seg selv.

Hvorfor skal kirken skape fellesskap og tilhørighet? Et godt kristent fellesskap gjør det lettere å tro, å være kristen. Men fellesskap er også viktig for å hjelpe hverandre gjennom livet. Livet går i bølger, og det å ha noen å dele sorger og gleder med er viktig i seg selv. I tillegg er det godt å ha et fellesskap som ansvarliggjør oss. I det fellesskapet må en kunne snakke om livet. En skal ikke måtte ta på seg en

maske i kirken og late som at alt er fint og flott. Det handler om å få komme med hele seg selv, både for å få støtte, og for å være med å bygge hverandre opp.

Som fellesskap kan kirken, bedehuset, ungdomsklubben og andre steder være gode møteplasser. Gud ser hver enkelt, men de enkeltes behov er forskjellige. I mange menigheter er mange aktiviteter lagt opp for familier. Hvordan skapes det da plass for de som kan komme til å føle seg ensomme i slike aktiviteter? Hvordan lager vi ett fellesskap når vi ikke kan være et spesialfellesskap for alle? Vi vil være én kirke. På den ene siden er kirken en familie som inkluderer alle, hvor det ikke alltid må fokuseres på forskjellene mellom oss, men hvor vi kan dele fellesskap i tro. På den andre siden ønsker vi å ha spesielle tilbud i menigheten, slik som en familiegudstjeneste, for å trekke folk som kanskje ellers ikke ville ha kommet. Familier kan oppleve det som et trygt og godt sted å være fordi det er tilrettelagt for dem.

Vi må snakke om kvaliteten i menigheten som fellesskap. Det å føle seg alene i møte med menighetens sosiale liv, er en utfordring som er hele menighetens ansvar som fellesskap. Men det er også et særlig ansvar for menighetens ledere, som må være tydelig inkluderende. Her kan vi utfordre kirken og menighetene til å jobbe spesielt med hvordan vi inkluderer mennesker. En særlig utfordring er å bruke unge voksne, som ofte inkluderes lite i aktiviteter og oppgaver. Kvaliteten i et fellesskap avhenger også av hvordan fellesskapet forholder seg til de vi fort kan oppfatte som annerledes. Det er ikke nok "å møte annerledeshet" med "gode gjerninger", fordi kategoriseringen "annerledes" da blir enda tydeligere. Det er nødvendig å møte mennesker der de er, med de utfordringer de har. For at kirken skal være et fellesskap for alle, må vi frigjøre oss fra bås og kategorisering av mennesker. Alle er skapt i Guds bilde, og alle er annerledes. Vi er frelst fra kategorisering av hverandre til å leve i fellesskap med mangfold.

Likeverd og nåde

Hva skiller kirkens syn på mennesket fra verden forøvrig? Bibelen sier at vi er skapt i Guds bilde, at alle er like mye verdt i Guds øyne og at alle er elsket av Gud. Dette gir alle mennesker samme verdi. Sagt på en annen måte, er alle mennesker også like for Gud fordi alle trenger Guds nåde. Hvordan forholder vi oss da til at det er så store forskjeller i verden? Selv om mange land har forpliktet seg på å ta vare på menneskerettighetene, er det ikke alle mennesker som opplever at de har de samme rettighetene som oss. Her berører vi to tema som har med hverandre å gjøre. Mens menneskerettighetene er en sekulær betegnelse på at alle mennesker har like rettigheter, vil vi som kristne ofte snakke om at alle mennesker er like mye verdt i Guds øyne. Menneskerettigheter og likeverd er derfor to ulike begreper som sier noe om menneskesynet vårt. Det er viktig å holde begrepene sammen selv om de har forskjellige betoning. Likeverd er et ord som for kristne er begrunnet i Guds nåde.

Likeverd kan også knyttes til rettferdiggjørelsen. Når vi som lutherske kristne snakker om rettferdiggjørelse, viser vi til Luthers lære om hvordan Gud i sin nåde gjør oss rettferdige overfor Gud ved troen på Jesus Kristus. Det betyr at alle mennesker har mulighet til å stå rettferdige overfor Gud, og dermed er likeverdige. Det er i utgangspunktet ingen som er bedre eller verre stilt overfor Gud. Men denne forståelsen reiser vanskelige spørsmål i en verden hvor det faktisk er forskjell på folk. Det er ikke bare forskjell på folks rettigheter, men det er også forskjell på hva folk tror om rettferdiggjørelse. I møte med disse spørsmålene er det viktig å peke på at det er Gud som dømmer.

Det vi med sikkerhet kan si, er at da Jesus Kristus døde på korset for våre synder gjorde han det for alle. Dermed kan vi snakke om likhet. Ingen kan gjøre seg fortjent til Guds nåde, derfor stiller vi likt. For oss som kristne handler det derfor om å se på andre med det samme kjærlige blikket Jesus har på oss.

Hvordan ser vi på rettferdiggjørelse i møte med ekstremisme? Ekstremisme kan være et uttrykk for at det i utgangspunktet finnes et ulikt syn på seg selv og andre. Noen som tror de selv eier sannheten, bruker dette som begrunnelse for undertrykkelse. Rettferdiggjørelse og ekstremisme er ikke to begreper som ble koblet sammen hos Luther. Hos Luther blir rettferdiggjørelse brukt på en annen måte. Men det at vi som kristne tror at vi blir rettferdiggjort overfor Gud, må ikke kunne brukes som unnskyldning for å utføre ekstreme handlinger mot andre. Gud elsker oss, men det rettferdiggjør ikke at vi kan gjøre hva som helst. Her er det viktig å presisere at Luthers lære om rettferdiggjørelse og det å bruke denne læren for å rettferdiggjøre gjerninger er to forskjellige ting. For eksempel ville det å forfølge noen for sin tro være en ekstrem handling. Trosfrihet er en menneskerett. Når vi selv bruker denne menneskeretten til å forsvare vår egen tro, må vi ha klare innvendinger mot forfølgelse av mennesker med en annen tro. Én ting er å fortelle noen om sin tro, noe annet er å forfølge noen fordi de ikke tror det samme. Det ligger en spenning i forholdet mellom det å tro og det å respektere at andre velger å ikke tro det samme. Fri vilje betyr at Gud elsker oss så høyt at vi selv kan velge hva vi vil tro og gjøre. Det betyr også at vi har frihet til å velge å gjøre ondt. Er denne frie viljen et uttrykk for en nådig Gud?

Trosfrihet er et tema i skjæringspunktet mellom religion og politikk. Betyr det for eksempel at kravet om livssynsnytrale skoler er en form for politisk undertrykkelse? Eller er det en måte å unngå religiøs undertrykkelse på? På en måte kan diskriminering av trosuttrykk i skolen beskrives som en mild form for politisk styrt undertrykkelse. Men hvis vi løfter blikket og ser på verden, får vi fort øye på helt andre virkeligheter med politisk undertrykkelse. Eksemplet med livssynsnytrale skoler sier likevel noe om hvor vanskelig det er å skille religion og politikk.

Når vi som kristne snakker om likeverd og at Jesus lot seg korsfeste for alle, får det konsekvenser for hvordan vi forholder oss til brudd på menneskerettigheter, forskjellsbehandling og krenkelse av menneskers likeverd. Men hvordan ser vi på dem som begår disse handlingene, slik som ekstremistene og forfølgerne? Jesus sier: Elsk deres fiender! Selv om vi fordømmer gjerningene deres, må vi huske dette. Det kan være vanskelig å akseptere at samme menneskeverd som gjelder for dem som blir utsatt for undertrykkelse, også gjelder for dem som undertrykker. Dette må kirken fortsette å holde frem, selv om det kan være vanskelig. Her kommer det kristne synet på Guds nåde inn: det er ingenting vi kan gjøre for å fortjene tilgivelse. Vi stiller alle likt overfor Gud, og må vise hverandre nåde. Guds nåde overfor oss gjør at vi må jobbe videre med hvordan vi viser nåde, tilgivelse og forsoning uansett hvor vanskelig det kan være.

Prostitusjon er et eksempel på en konkret utfordring når vi snakker om ord som nåde, frelse og rettferdiggjørelse. Jesus selv snakker om og med prostituerte, derfor må vi møte dem på samme måte. Det er mange bibelske eksempler på sårbare og ødelagte mennesker som Jesus møter, og som også vi møter på forskjellige måter. Fortellingen om kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd og Jesus som møter henne med nåde, er et eksempel. Dette er et tema som berører oss dypt, prostitusjon og menneskehandel setter merker for livet. I denne sammenhengen snakker vi derfor

om mennesker som er fanget i prostitusjon eller menneskehandel, og som vi ikke må dømme eller tro har mindre verdi. En annen problemstilling ved prostitusjon er knyttet til synd. Det er ikke vår oppgave å dømme mennesker, men vi kan ha et dypt ønske om å hjelpe noen ut av en situasjon vi oppfatter som fornedrende. Slik sett snakker vi ikke nødvendigvis om å vise nåde, men vi snakker om frelse i betydningen frigjøring. Mennesket er ikke til salgs.

Heller ikke skaperverket er til salgs. Klimakrise og fattigdom er andre typer utfordringer, her snakker vi om menneskeheten og et helt skaperverk som trenger frelse. En konkret utfordring for kirken er å jobbe for en rettferdig klimaavtale. Men en helt annen utfordring er dypt personlig: kan jeg være frelst når jeg lever et grådig liv? Vårt forbruk og vår rikdom er andres fattigdom og klimaendringer. Vi har fått et forvalteransvar og Gud har skapt nok ressurser til alle, men vi driver rovdrift på ressurser og fordeler dem ujevnt. Kan gode gjerninger være med å bidra til skaperverkets frelse og til å bekjempe fattigdom? Er det nok? Vi må tenke at alt det vi eier og har tilhører Gud. Vi har et ansvar for å forvalte pengene våre til noe godt for andre enn bare oss selv. Det er til dels et personlig ansvar, men i kirken må vi hjelpe hverandre til å forstå og forvalte dette ansvaret, noe kirken i mange år har vært tydelig på. Her er det viktig å holde frem at alle de små tingene er med på å gjøre en forskjell.

Forståelsen av skaperverkets frelse som frigjøring handler ikke bare om noe åndelig. I forhold til vårt ansvar for skaperverket handler det om noe konkret: Vår frihet går ut over andres frihet. Når det gjelder klimakrisen er konsekvensene så permanente at frigjøring ikke betyr at verden kan vende tilbake til slik den var før. Som kristne kan vi tenke to ting om det, at vi er frigjort fra verden samtidig som vi er født i og med naturen. Vi skal være med å bringe himmelen til jorden. Dette innebærer ikke bare en åndelig dimensjon, men er en konkret utfordring og et konkret ansvar. Da Jesus besøkte Sakkeus sa han at i dag har frelse kommet til dette hus. Noe skjer med Sakkeus sitt forhold til Gud og med hans verdighet, og han gir det mangedobbelt tilbake. Frelsen for Sakkeus blir noe mer enn frigjøring fra åndelige kvaler. Frelsen blir noe som påvirker ham alle dager resten av hans liv. Det at vi er frelst, og det nye livet med Jesus bør føre til gode handlinger. Slik sett ser vi at nåde og rettferdiggjørelse, frelse og gode gjerninger henger sammen. Som Nelson Mandela sa; at å være fri er ikke bare å kaste av sine egne lenker, men å leve på en måte som respekterer og forsterker andres frihet.

Oppfordringer

UKM 2016 oppfordrer

- Menigheter i Dnk til å gi tilbud om samtalefellesskap i mindre grupper og tilby rådgivningstjeneste for unge i menigheten. Det er også viktig at menighetene arbeider for at alle kirkelige arrangementer blir inkluderende.
- Prester og forkynnere til ta opp tematikken rundt tro og identitet, ensomhet og fellesskap i forkynnelsen
- Dnk og kristne ungdomsorganisasjoner til å gjøre ressursmateriell og ledertrening rundt identitet kjent og tilgjengelig. Videomateriell kan utvikles for å gjøre tunge tema lettere tilgjengelig.

- Unge mennesker til selv å ta et ansvar for å bli flinkere til å se det positive hos andre, og å vise at vi verdsetter andre.
- Ufung og Kirkerådet til å ta vare på stikkordene fra assosiasjonsleken med ord, med tanke på mulige nye saker for UKM 2017
- Kirkerådet til å gjøre UKMs refleksjoner tilgjengelige for Kirkemøtet og Dnks delegasjon til generalforsamlingen i Det lutherske verdensforbund i 2017, som en ressurs til videre refleksjon i jubileumsåret for reformasjonen.